

Entorn general i mercat interior als Països Catalans

Som catorze milions de persones. Amb accents diferents. Més oberts o més tancats, però amb el substrat comú que ens proporciona la cultura. La cultura dels Països Catalans. Un mosaic de diversitat que abraça els castellers i els diables, les falles i les albaades, el jaleo i sa vermada... Arrels populars que s'empelten constantment amb les aportacions nouvingudes. Una xarxa plural que no només fa mercat, sinó que en base a la diversitat cohesiona i construeix nació.

El nou entorn general

Com sabem, les darreres dècades, profundes transformacions econòmiques, tecnològiques, socials, culturals i polítiques han sacsejat la nostra societat. Es tracta d'un procés amb conseqüències sobre totes les esferes de la vida social. La complexitat i el canvi —més accelerat i multidimensional que en cap altra època històrica— s'han convertit en les característiques fonamentals de la societat. Dins d'aquest procés de canvi estructural, s'han transformat també les relacions i els rols personals o les fonts de la identitat, el procés de formació de la qual ha esdevingut més obert.¹ Els valors bàsics de la solidaritat social o de la confiança institucional adquireixen, en aquest context, uns altres perfils. I la reflexió sobre les identitats socials i territorials i el seu lloc en el nou món prenen una altra dimensió. La multiplicitat dels problemes i la irrupció de factors inèdits han desbordat les aproximacions tradicionals. De fet, les novetats són més ràpides que la nostra capacitat comprensiva,

1 La nostra vida està ara menys determinada per la tradició i la continuïtat cultural i històrica i ha esdevingut més «oberta» que la dels nostres pares, posem per cas. Han aparegut també nous pols d'identitat social i noves formes de relació i se n'han diluït d'altres. Els atributs tradicionals de tipus comunitarista han perdut força i els projectes electius de tipus personal han adquirit noves dimensions. Fins ara, per exemple, el matrimoni era la nostra «relació» contractual més duradora. Per contra, més del 50% de la gent que viu en parella als països escandinaus, no és casada. La família, en qualsevol cas, allà i ací, ha perdut bona part de les seues funcions tradicionals.

Toni Mollà

Llicenciat en periodisme i doctor en Sociologia.
Professor d'Estructura de la Comunicació de la Universitat de València
tm@tonimolla.cat

» En un món en què el darwinisme social s'imposa en totes les esferes de la vida, l'estat laic —i la política!— són condicions imprescindibles per a assegurar la igualtat entre els iguals

cosa que subratlla una certa orfandat intel·lectual i un escepticisme massa generalitzat.

Els canvis sociodemogràfics, en primer lloc, amb les noves mobilitats legals i il·legals, o la crisi de la natalitat i dels models familiars heretats perfilen, d'entrada, una societat diferent a la tradicional —de base agrària i estructura pobletana— de la qual nosaltres som fills «naturals». Però també a la moderna de base industrial i urbana, que passa avall enmig de la crisi estructural. Però, sobretot, és l'aparició de factors inèdits allò que presenta un panorama impensable només fa unes dècades. La redistribució dels espais econòmics i els eixos de desenvolupament transnacionals, la creació —i el fracàs posterior— de l'estat de les autonomies o la integració europea són factors de primer ordre en el cas espanyol. La irrupció d'allò que Manuel Castells (1942) ha anomenat l'era de la informació² ho

capgira tot d'una forma radical. Internet és el símbol i la metàfora, ahora, d'aquesta societat més en xarxa com més va.

Conseqüentment, les polítiques que se n'han de derivar també han de ser distintes. La transnacionalització informativa, les noves dependències econòmiques en un món quasi unipolar, l'homogeneïtzació del mercat de les indústries culturals, el control polític i empresarial de les noves tècniques de difusió i distribució i la informatització de la comunicació generen tipus d'integració (i desintegració) sociocultural diferents als coneguts. Els satèl·lits i les xarxes de cable, per exemple, superen antigues barreres proteccionistes i descol·loquen les polítiques locals, autonòmiques i estatals. El pes del passat, la llengua tradicional o la continuïtat cultural tampoc juguen el mateix paper de cohesió social que fa unes dècades. Tot això fins a posar a revisió conceptes fins ara totèmics

com sobirania o nació —sobretot en la seua accepció territorial. El fet provoca, com és natural, l'aparició de noves jerarquies socials, nous conflictes i noves resistències culturals per banda de diferents sectors. La destradicionalització³ i la mutació de la solidaritat pública⁴ que comporta la crisi comunitària determinen també uns models socials ben diferents als coneguts. No oblidem, d'altra banda, que en el nou ordre el poder de certes corporacions multinacionals és major que el de molts estats. De fet, el més inquietant d'aquest món emergent és que el capitalisme global esdevé quasi anònim, incontrolat. Ulrich Beck (1944) parla de metapoder de l'economia mundial davant de l'estat —«una espècie de poder transversal que pot canviar les regles nacionals i internacionals».

La necessitat de la política

Els canvis són globals, certament. Però afecten estructures socials diverses. Les conseqüències, per això, no són les mateixes a tot arreu. Les estructures demogràfiques i la situació geogràfica,

2 Des de que al 1937 Daniel Bell (1919) va encunyar el concepte de societat potsindustrial, n'han aparegut d'altres, com ara societat del coneixement o societat digital, per a designar la nova realitat superadora de l'anomenada era industrial i basada en la difusió de les noves tecnologies de la informació i de la comunicació. Vegeu, per exemple, BELL, *El advenimiento de la sociedad postindustrial*. I també NEGROPONTE, *El mundo digital*. Per la seua banda, Manuel Castells distingeix entre societat de la informació i societat informacional. Vegeu CASTELLS, *La era de*

la información. Economía, sociedad y cultura. Vol. 1. La sociedad red. També CASTELLS i BORJA, *Local y global*; CASTELLS, *La era de la información. Economía, sociedad y cultura. Vol. 2. El poder de la identidad*; CASTELLS, *La era de la información. Economía, sociedad y cultura. Vol. 3. Fin de milenio*. Siga quin siga el concepte triat per a referir-nos a aquest nou món, convé alertar contra els usos ideològics i estrictament propagandístics que se'n fan. Vegeu, a l'efecte, LÓPEZ, «Política lingüística i política de comunicació davant dels reptes de la globalització».

3 Vegeu, per exemple, GIDDENS, *Un mundo desbocado. Los efectos de la globalización en nuestras vidas* i GIDDENS i HUTTON (eds.) *En el límite. La vida en el capitalismo global*.

4 Per al concepte de «solidaritat», vegeu, per exemple, ZUBERO, «Solidaridad».

Hem d'assumir que formem part d'un espai amb interessos comuns però divers en les seues estructures internes, i també en els seus agents i en els seus ritmes

en primer lloc, però també els efectes de la modernització particular, per exemple, en condicionen la receptivitat. Els fenòmens generals i els contextos particulars són, per tant, el camp d'anàlisi en què s'ha de situar la reflexió intel·lectual. En aquest context, la política sembla l'únic recurs adequat per a regular els desfasaments entre la realitat social i les aspiracions col·lectives. I les polítiques públiques en són l'instrument. Al capdavall, la política és l'únic instrument democràtic per a limitar el darwinisme social i ideològic que imposa la nova situació. L'única manera també d'intervenir —i de governar— la complexitat actual des d'una perspectiva laica i sense influències en el capital transnacional.

Una de les aparents paradoxes introduïdes pels canvis —potser la més determinant de totes— és la relació entre la globalitat (el tot) i la proximitat (la identitat). I un dels objectius més clars de les polítiques públiques ha de ser, precisament, la combinació d'exigències i de necessitats en les esferes internacional, nacional i local. Les noves dialèctiques entre l'individu i els seus grups primaris, d'una banda, i la desterritorialització cultural i la uniformitat planetària, de l'altra, generen noves dinàmiques que hem de considerar. Ara bé: al marge de l'omnipresència de la societat-xarxa, per exemple, la di-

mensió diguem-ne cívica de la societat (i passeu-me la tautologia) és també d'atenció preferent i té sentit en si mateix. Això sense comptar que la lluita contra la corporatització de la vida civil és, ara més que mai, el primer dels reptes democràtics.⁵ La disminució del paper social dels grups primaris tradicionals —de la família, en primer lloc— fa l'estat més necessari que mai com a regulador de l'interès públic i garantia dels serveis col·lectius amb «valor universal».

Estat del benestar i polítiques públiques

«Déu ha mort i el seu lloc l'ocupa l'estat», assegurava Friedrich Nietzsche (1844-1900). La cita fonamenta encara les nostres conviccions més juvenils i també les renovades prevencions davant d'uns hipotètics poders benefactors inherents a l'estat. Però el nou entorn global exigeix la intervenció política, per exemple, davant dels excessos de la religió i del mercat, els dos tentacles més determinants i incontrolats del món actual. Els dos factors que més condicionen, a hores d'ara, les polítiques públiques i també les identitats col·lectives. Certament, en un món en què el darwinisme social s'imposa

en totes les esferes de la vida, l'estat laic —i la política!— són, com dic, condicions imprescindibles per a assegurar la igualtat entre els iguals. També per a contribuir a la humanització de la història, sempre sobrer de profetes de diferent Déu i adscripció nacional.

Nosaltres ens sentim antiestatistes ací —a l'Estat espanyol, vull dir— perquè l'estat és el refugi d'unes certes elits⁶ que l'utilitzen com a factor d'intervenció no solament administrativa, sinó també econòmica. L'estat que volem és el que assegura l'escola, l'hospital, l'espai públic i la pensió: el que actua com a factor d'anivellament i de correcció, en primer lloc, de tendències mercantils i, per descomptat, dels poders diguem-ne «sobrenaturals». L'estat que col·labora amb la societat civil i no el que l'ofega o anestesia. Després de les propostes antiestatistes d'unes certes generacions i davant de l'estat anorèctic que defensen els més conservadors, es tornen a escoltar veus reclamant el «retorn» de l'estat. Tan matisat i corregit com es vulga pels *cheks and balances* de matriu anglosaxona, però necessàriament actiu davant dels excessos dels altres factors en concurrència. L'espai públic, per exemple, ja no és possible en

5 Vegeu, per exemple, GINER, *Sociedad masa* i també GINER, *Ensayos civiles*.

6 Per a una anàlisi del paper social de les elits, vegeu l'estudi clàssic de WRIGHT MILLS, *La élite del poder*.

» La defensa de l'espai públic compartit és un requisit per a la vertebració de la xarxa de relacions comunes. Al capdavant, una nació no és sinó una xarxa de relacions

aquest món postindustrial i informacional sense alguna mena de planificació pública. La planificació social —com la urbanística o la comunicativa, posem per cas— són, a hores d'ara, necessitats peremptòries si volem assegurar alguna mena de futur sostingut en el nostre passat. D'ací que la concepció de l'espai públic —tan lligada al concepte de ciutadania⁷— siga la pedra de toc de les polítiques urbanístiques o de les estrictament socials, posem per cas, i el nervi vital de les nacions que aspiren a algun grau d'independència. En aquest sentit, estat del benestar, espai públic i societat civil haurien de constituir esferes de col·laboració per al reforçament mutu en un projecte compartit que les estructures estatistes haurien de reforçar. Més encara si pensem en l'onada neoconservadora i privatitzadora que tot ho amera.

Els Països Catalans i els nous factors

Els Països Catalans són, dins d'aquest entorn general, una realitat social que va molt més enllà del que la classe

política és capaç d'entendre. Al nostre entendre, les respectives estructures socials han seguit un procés de convergència que fa que les idees expressades per Joan Fuster (1922-1992) en *Nosaltres els valencians*⁸ tinguen més vigència ara que quan les posava per escrit l'assagista de Sueca. Això, per descomptat, si considerem els Països Catalans des d'una perspectiva oberta i materialista, allunyada de les visions essencialistes a què ens tenen acostumats els literateurs de la qüestió nacional indígena. El *País Valencià a l'eix mediterrani*, de Rafael-Lluís Ninyoles (1943),⁹ ja confirmava aquesta inter-

pretació del país d'acord amb dades d'ordre econòmic, social i cultural que deixa sense sentit les anàlisis realitzades al marge dels canvis en l'estructura material i la redefinició dels espais econòmics i culturals. La construcció europea, la crisi de l'estat o la confluència de les estructures socials de Catalunya i el País Valencià són factors que l'investigador social no pot deixar de costat.

El nostre país respon a hores d'ara a una estructura postindustrial i de serveis d'acord amb els indicadors socio-demogràfics usuals. Els darrers anys, a més, ha sofert una segona modernització accelerada que ha dislocat, en bona mesura, la cultura d'arrel tradicional i n'ha clivellat la cohesió. Les revolucions tecnològica i mediàtica s'han superposat, a més, a un canvi en l'organització territorial de l'estat iniciat amb la Constitució de 1978, a la integració europea i la consegüent ampliació dels mercats i de les fronteres. Aquests són, al nostre entendre, els nous factors en el marc dels quals cal repensar les possibilitats d'alguna mena d'actuacions conjuntes entre les diferents parts d'aquest àmbit compartit que anomenem Països Catalans. Si la industrialització comportà fenòmens com ara la desagrarització, la urbanització o els canvis demogràfics, la irrupció del nou paradigma informacional ens aboca a una societat

8 FUSTER, *Nosaltres els valencians*.

9 NINYOLES, *El País Valencià a l'eix mediterrani*. Al costat del llibre de Ninyoles, es poden consultar, a més, dos llibres que comparteixen una mateixa insatisfacció respecte als discursos nacionalistes tradicionals, almenys al País Valencià dels anys 1990. Es tracta d'*Un país possible*, d'Adolf Beltran, que presenta els projectes de construcció de la identitat valenciana i de modernització com a complementaris. I *La utopia necessària*, de Toni Mollà, que considera la nació com a societat civil més que no com a aparell d'estat i que reivindica la construcció d'un nacionalisme laic com a instrument de la cohesió social. Inspirats tant en les investigacions de Rafael-Lluís Ninyoles com en les aportacions fusterianes intenten adequar el missatge tradicional valencianista als nous factors introduïts per la modernització, la globalització i les noves tecnologies i s'allunyen de les propostes essencialistes anteriors en què se situen les teus suposadament reuisionistes del pensament de Joan Fuster.

7 Per a l'anàlisi del concepte de ciutadania, vegeu, per exemple, BARRY CLARKE, *Ser ciudadano*. També MARSHALL i BOTTOMORE, *Ciudadanía y clase social*. També MISHRA, *El estado del bienestar en la sociedad capitalista*. I, finalment, BELTRÁN, *Ciudadanía y educación*.

És vital que les televisions públiques de cadascun dels nostres territoris col·laboren en la tasca de la producció i distribució de continguts que exigeix la societat de la informació

oberta que ens allunya d'aquella societat tradicional, però també dels models industrials més estàndards. Els Països Catalans són una societat complexa i fracturada també per un clivell sociocultural i no solament polític. D'ací que els espais de consens siguin imprescindibles més enllà de les majories electorals i la controvèrsia estrictament política. Cal, a l'efecte, un nou clima social (i comunicatiu, en primer lloc) que fomenti una concòrdia civil al voltant dels interessos estratègics compartits, per exemple, en l'àmbit de la gestió del territori, de les infraestructures comunes, de les indústries culturals, de la llengua i la comunicació i de la reivindicació i promoció exterior —institucional i no institucional— d'aquests mateixos interessos transversals. Si bé ho mirem, cohesió interior i distinció exterior són les dues cares d'un mateix procés de vertebració comunitària. Des de la prudència i el pragmatisme, proposem un pacte de mínims sobre el qual assentar polítiques de respecte i de col·laboració. Hem d'assumir que formem part d'un espai amb interessos comuns però diversos en les seues estructures internes, i també en els seus agents i en els seus ritmes. Hem de ressaltar, per exemple, la necessitat d'articular polítiques conjuntes per fer front a la dominació cultural aliena representada simbòlicament per les indús-

tries *made in Hollywood* i, ahora, pels grups de comunicació de matriu castellanòfona i amb interessos comercials en l'eix atlàntic i el mercat de la *madre patria*. L'eix mediterrani, per contra, és una aposta estratègica que ha d'anar més enllà de la retòrica mimètica de la Hispanitat i s'ha de (re)definir de forma incessant d'acord amb les amenaces, però també les oportunitats, que genera l'entorn real i no les visions romàntiques de la nació.

Com hem dit, la defensa de l'espai públic hauria de ser una primera esfera de col·laboració institucional. Al capdavall, la concepció de l'espai públic és la pedra de toc de les polítiques públiques. L'espai físic (el carrer i la plaça), el mediat (els mitjans de comunicació) i, darrerament, el virtual que representa Internet. Les polítiques conservadores l'han entès sempre en un sentit minimalista. Les més progressistes (amb les excepcions que confirmen la regla), han tendit a (re)inventar-lo d'acord amb l'aire dels temps. La qualitat de la vida ciutadana hi depèn en bona mesura del capital social acumulat en l'espai públic o parapúblic (ateneus, cafès, associacions...). No és debades, en aquest sentit, que George Steiner (1929)¹⁰ assegure que Europa és «el carrer, el cafè i el mercat», llocs de part i de difusió d'una

¹⁰ STEINER, *La idea d'Europa*.

» La nostra àrea, en contra de models jacobins, s'hauria d'organitzar sobre un model policèntric però convergent

opinió pública fonamentada en la trobada física i l'intercanvi —gèrmens, al seu torn, del pluralisme i de la complexitat democràtica. Per la seua banda, la política d'infraestructures determina la (des)cohesió territorial de la comunitat compartida. Com és sabut, la construcció de la xarxa de ferrocarrils a mitjan segle XIX va ser un factor clau en la cohesió del mercat peninsular espanyol, les seues mercaderies i la seua gent. El mapa ferroviari i de carreteres que patim és conseqüència encara d'aquella concepció radial de l'organització territorial que copiava el model francès. Els nacionalismes perifèrics de llavors van ser les estratègies proteccionistes dels diferents «mercats» interiors.¹¹ Les idees vigents sobre l'espai públic de la comunicació de masses no són sinó la rèplica d'aquestes concepcions de l'ordenació territorial i urbana de què parlem. De fet, arran dels anys 1980 —amb Ronald Reagan (1911-2004) als EUA i Margaret Thatcher (1925) al Reg-

ne Unit— s'imposen aires neoliberals en matèries, entre altres, de telecomunicacions i de l'audiovisual que canviaran de dalt a baix l'espai públic de la comunicació. Amb l'excusa de la liberalització dels mercats (l'augment de la competència), s'inicia tot un programa de privatització dels antics monopolis estatals que, com dic, clivellaran per sempre més la concepció dels serveis públics en aquesta matèria. En aquest context, la lògica econòmica s'imposa per davant de les rendibilitats social i cultural. D'ací que hàgem de subratllar que la defensa de l'espai públic compartit siga un prerrequisit per a la vertebració de la xarxa de relacions comunes. Al capdavant, una nació no és sinó una xarxa de relacions. I l'espai públic de la comunicació¹² és, per definició, el més «públic» de tots.

Suècia o Finlàndia —el «nord enllà» que invocava Salvador Espriu (1913-1985)— han trobat, per exemple, el *melting point* (el punt de fusió) entre el desplegament de l'estat del benestar, la democratització de les NTIC¹³ i la defensa d'un espai públic. Finlàndia s'ha situat els darrers anys a l'avant-

guarda tecnològica. Van ser els primers a universalitzar el fax. Després, importaren les primeres fórmules d'Internet. Han desenvolupat com cap altre país la cultura dels mòbils i la comunicació cel·lular. És, al capdavant, una societat basada en la innovació i les seues universitats tenen un valor altíssim en el qual els estudiants gaudeixen fins i tot la propietat intel·lectual de les seues investigacions. Tal com ha assenyalat Vicenç Navarro (1937) «no es pot establir una relació causal entre l'imperatiu de la globalització i les pressions en favor de la reducció de l'estat del benestar per aconseguir una major competitivitat econòmica en el mercat, com demostren països com Dinamarca i Holanda, que conserven sòlids sistemes de protecció social».¹⁴ Finalment, com ha assenyalat el mateix Manuel Castells, «la identitat comuna no es construeix amb propaganda, mitologia o ideologia, sinó a partir de processos materials de convivència». En tot aquest context, és vital, com diem, que les televisions públiques de cadascun dels nostres territoris col·laboren en la tasca de la producció i distribució de continguts que exigeix la societat de la informació amb tots els formats i amb totes les plataformes possibles. I, com

11 El País Valencià, sempre un pas enrere, es va quedar al marge d'una cosa i de l'altra. Vam haver d'esperar un segle per a la construcció de l'autopista del Mediterrani sobre l'antic traçat de la Via Augusta. Una via de pagament, com bé sabem. Finalment, es van construir els dos ramals gratuïts de l'autovia A-3 (Madrid-València i Madrid-Alacant i Múrcia), que connectaven el quilòmetre zero de les carreteres espanyoles amb les que esdevindrien les seues platges Cullera, Benidorm o Santa Pola.

12 Per a una anàlisi de l'espai públic de la comunicació, vegeu MOLLÀ, *Quina televisió pública? Amenaces i oportunitats a l'era digital*.

13 NTIC: Noves tecnologies de la informació i de la comunicació.

14 NAVARRO, *Globalización económica, poder político y Estado de bienestar*.

L'intercanvi policèntric des de diversos centres de producció és un enriquiment cultural, però, sobretot, un model de desenvolupament socioeconòmic

una rèplica de la Xarxa Vives d'Universitats o de l'Institut Ramon Llull, els ens audiovisuals públics dels Països Catalans haurien de constituir una cruïlla cultural i econòmica que reforçara l'espai públic en la llengua compartida: un autèntic *lobby* d'interessos també compartits.

Finalment, un país no és només una capital. L'organització igualitària, la potenciació de les ciutats mitjanes i la vitalitat de la vida comarcal és una aposta per la cohesió interior del país tan important com la distinció exterior. En aquest sentit, cal una reflexió sobre els fluxos comercials interns dels Països Catalans, ja que l'intercanvi policèntric des de diversos centres de producció (Barcelona, Tarragona, València, Palma, Tortosa o Alzira, posem per cas) és un enriquiment cultural, però, sobretot, un model de desenvolupament socioeconòmic. La nostra àrea, en contra de models jacobins, s'hauria d'organitzar sobre un model policèntric però convergent, segons les paraules que Manuel Sanchis Guarner (1911-1981) feia servir per a parlar del model de normativització lingüística. I la indústria cultural hi hauria de constituir-se en la punta de llança d'aquesta estratègia. Com ha assenyalat Zygmunt Bauman (1925), «la cultura és, alhora, la fàbrica i el refugi de la identitat». Els productors, els distribuïdors, els mitjans de comu-

nicació i finalment, els consumidors, hi tenim una gran responsabilitat. Som una comunitat mitjana, però suficient, per a constituir un mercat mitjà en la línia de les comunitats lingüístiques nòrdiques de què parlàvem ara mateix. Però necessitem una pedagogia de la unitat que reforce els lligams generals des dels sentiments particulars. Qualsevol mena de planificació exigeix partir de la diversitat estructural i no de quimèriques unitats essencials. Reivindiquem, per tant, una nova ideologia que reconega la diversitat com a concreció enriquidora de la catalanitat; tot partint d'un escrupolós respecte per la particularitat —social, cultural i política— de cadascun dels territoris. Això fins al punt que les polítiques públiques i també les cíviques haurien de repensar, en primer lloc, els seus eixos de dinamització de les indústries culturals: de l'audiovisual, de les arts escèniques, de la discografia, del llibre o de la premsa. En la producció, en la distribució i l'exhibició o en la promoció interior i també exterior. Només així podrem reforçar una estructura de la comunicació cada dia més determinada pels grans conglomerats al·lòctons i les dinàmiques neoliberals que marquen els fluxos de comunicació. La fragmentació de les xarxes de distribució i promoció dels nostres productes culturals és, al meu entendre, l'entrebanc primer de la co-

hesió del mercat compartit, del qual la llengua catalana hauria de servir de factor proteccionista. En aquest marc, Andorra, Catalunya, les Illes Balears, el País Valencià haurien de ser uns actors molt més actius enmig d'uns canvis estructurals a gran escala. Però la lògica política també hauria de mirar de canviar els seus objectius estratègics. Mai no he entès, per exemple, que la Generalitat de Catalunya no tinga encara una presència institucional a la ciutat de València. Els sectors empresarials i financers hi van molt per davant. Els sectors cívics, finalment, també han d'exercir un cert examen de consciència sobre els seus missatges i els mecanismes d'intervenció i reproducció social arreu dels Països Catalans. Cal, com deia, un nou diàleg basat en el reconeixement de la diversitat. I cal, a l'efecte, definir àrees estratègiques de consens que superen els malentesos heretats. L'elaboració d'un Pla Estratègic de les indústries culturals compartides podia ser-ne un primer pas. El reforçament de les xarxes de distribució i de consum i promoció culturals —vull repetir-me—, és una necessitat d'urgència. Però la via política, com dic, no pot ser l'únic camí. Ni el simple intercanvi de senyals televisives és suficient, encara que imprescindible. Al si d'aquesta empresa han de confluïr les iniciatives que genera, d'una banda, la societat civil i el seu

» Cal (re)generar un clima d'opinió i una pràctica social i política que legitimen el missatge dels Països Catalans com una utopia necessària per al benestar social

entramat associatiu i, de l'altra, les intervencions derivades de les instàncies del poder polític i administratiu. Certament és imprescindible la participació del poder polític —els poders polítics, de fet— en qualsevol projecte global de col·laboració, però les dinàmiques que genera la societat civil són el rovell de l'ou de qualsevol projecte de prospectiva. Cadascun d'aquests factors disposa dels seus propis mecanismes d'actuació. Però convé que tots dos factors —que podem identificar com a via institucional i via cívica, respectivament— hi actuen amb l'objectiu de fer confluir tant com siga possible les seues iniciatives corresponents.

Cloenda provisional

En un entorn general de profundes mutacions internacionals, el (nou) nacionalisme hauria de ser una ideologia mobilitzadora que aportara valor afegit respecte de les altres propostes ideològiques presents en el mercat en concurrència de l'entorn específic. El producte resultant —el nacionalisme modern— hauria de ser, com deia, el fruit de les sinergies i complicitats entre els sectors civils i polítics. La característica més determinant del mercat obert és la diferenciació del producte, la qual exigeix un procés d'innovació

aplicat al disseny del discurs, però també als agents intel·lectuals, socials, mediàtics i polítics que l'han de vendre en un context competitiu saturat d'ofertes intercanviables. En aquest sentit, cal, en primer lloc, renovar un discurs allunyat de l'estructura social actual. Però cal, sobretot, (re)generar un clima d'opinió i una pràctica social i política que legitimen el missatge dels Països Catalans com una utopia necessària per al benestar social: un projecte que hauria de fer coincidir les energies més creatives de la nostra «intelligència» i de la nostra societat civil, d'una banda, i de l'altra, les forces polítiques més progressistes; és a dir, les partidàries de reforçar el malmès estat del benestar i no de liquidar-lo. ◀

MÉS INFORMACIÓ

BARRY CLARKE, Paul. *Ser ciudadano*. Madrid: Sequitur, 1999.

BELL, Daniel. *El advenimiento de la sociedad post-industrial*. Madrid: Alianza Editorial, 1976.

BELTRAN, Adolf. *Un país possible*. València: L'Eixam, 1994.

BELTRÁN, José. *Ciudadanía y educación*. Alzira: Germania, 2002.

CASTELLS, Manuel. *La era de la información. Economía, sociedad y cultura. Vol 1. La sociedad red*. Madrid: Alianza Editorial, 1997.

CASTELLS, Manuel i BORJA, Jordi. *Local y global*. Madrid: Taurus, 1997.

CASTELLS, Manuel. *La era de la información. Economía, sociedad y cultura. Vol. 2. El poder de la identidad*. Madrid: Alianza Editorial, 1998.

CASTELLS, Manuel. *La era de la información. Economía, sociedad y cultura. Vol. 3: Fin de milenio*. Madrid: Alianza Editorial, 1998.

GIDDENS, Anthony. *Un mundo desbocado. Los efectos de la globalización en nuestras vidas*. Madrid: Santillana, 2000.

GIDDENS, Anthony i HUTTON, Will (eds.). *En el límite. La vida en el capitalismo global*. Barcelona: Tusquets, 2001.

GINER, Salvador. *Sociedad masa*. Barcelona: Península, 1979.

GINER, Salvador. *Ensayos civiles*. Barcelona, Península, 1987.

FUSTER, *Nosaltres els valencians*. Barcelona: Edicions 62, 2010.

LÒPEZ, Bernat. «Política lingüística i política de comunicació davant dels reptes de la globalització». A MOLLÀ, Toni (ed.). *La política lingüística a la societat de la informació*. Alzira: Editorial Bromera, 1998.

MARSHALL, Trevor H. i BOTTOMORE, Tom. *Ciudadanía y clase social*. Madrid: Alianza Editorial, 1992.

MISHRA, Ramesh. *El estado del bienestar en la sociedad capitalista*. Madrid: Alianza Editorial, 1990.

MOLLÀ, Toni. *La Utopia necessària*. Tarragona: El Mèdol, 1994

MOLLÀ, Toni. *Quina televisió pública? Amenaces i oportunitats a l'era digital*. Alzira: Bromera, 2009.

NAVARRO, Vicenç. *Globalización económica, poder político y Estado de bienestar*. Barcelona: Ariel, 2000.

NEGROPONTE, Nicholas. *El mundo digital*. Barcelona: Ediciones B, 1995.

NINYOLES, Rafael-Lluís, *El País Valencià a l'eix mediterrani*. Tavernes Blanques: L'Eixam, 1992.

STEINER, George. *La idea d'Europa*. Barcelona: Arcàdia, 2004.

WRIGHT MILLS, Charles. *La élite del poder*, Mèxic: F.C.E, 1957.

ZUBERO, Imanol. «Solidaridad». A ARIÑO, Antonio (ed.). *Diccionario de la solidaridad*. València: Tirant lo Blanch, 2003.